

BUYUK SIYMO HAYOTIGA NAZAR

*Ro'zimova Gulbahar Sharafatdin qizi**Talaba, Toshkent davlat transport universiteti**gulbahorruzimova2@gmail.com*

Annotatsiya: Maqolada buyuk shaxs, vatanparvar inson, serqirra ijodkor, ikki xalq shoiri bo'lmish Maqsud Shayxzodaning hayoti va ijodi, adabiyotga qo'shgan hissasi shuningdek hayotda buyuk ota-bobolarimga qanday izdosh bo'lishimiz kerakligi bayon etilgan.

Kalit so'zlar: dramaturg, she'riyat, poetik, adabiy meros, pedagog, siymo

Annotation: The article describes the life and work of Maqsud Shaikhzoda, a great person, a patriotic person, a prolific creator, a poet of two peoples, his contribution to literature, as well as how we should be followers of my great ancestors in life.

Key words: playwright, poetry, poetic, literary heritage, pedagogical figure

Dramaturg, olim, tarjimon, pedagog, buyuk shoir Maqsud Shayxzoda nafaqat azarboyjan, balki o'zbek millatining ham qalbidan joy olgan ulug' shaxsdir. U she'riy olamining tamomila o'zgachaligi, undagi ifodalangan poetik mazmun boshqa ijod namunasida topilmasligi, shoir she'rlarining o'zigagina mansub qoidasi bilan tug'ilganligi va shunga ko'ra yashashi, she'rlarning jilosi, mazmundorligi, ayniqsa O'zbekistonga bo'lgan muhabbati, o'zbek eliga bo'lgan hurmatini beqiyos tasvirlashi, vatan, vatanparvarligi bilan ajralib turadi. Maqsud Ma'sumbek o'g'li Shayxzoda Ozorbayjon Respublikasining Ganja viloyati Oqtosh shahrida 1908-yil 7-noyabr kuni tavallud topgan. Bu insonning adabiyotga bo'lgan sevgisi yoshligidan boshlangandek, huddi ona qornidan tug'ilgan iste'dod sohibasi edi. Biz shoirning she'rlarini o'qir ekanmiz, satrlarga jo bo'lgan ohangrabolik, chuqur ma'no, so'zlarning xalq tiliga yaqinligi, soddaligi o'quvchilar qalbidan joy olganligini tushinib yetamiz. U 5 yoshida qalamni qo'lga olar ekan "Bo'ri bilan olmaxon" deya atalgan, 8-10 misradan iborat masal yozadi, bu esa o'zbek adabiyotida qalam tebratgan davlat arbobi, Alisher Navoiydek edi, ya'ni aytib o'tmoqchimanki, Alisher Navoiy 4-5-yoshida qo'lida qalam olib, Mavlono Lutfiyni lol qoldirdani singari, Maqsud Shayxzoda ham bizni hayratda qoldirdi. Shuni ta'kidlab o'tishim kerakki, birinchi bora Navoiyni "G'azal mulking sultoni" deya ta'riflagan va unga atab 1941-yil "Genial shoir" monografiyasini e'lon qilgan shoirdir. Iste'dodi orqasidan quvgan yosh ijodkor 1925-yildan boshlab Darbandagi 1-bosqich Ozorbayjon maktabida ustoz sifatida o'zining faoliyatiga ilk qadamni qo'yadi. Faoliyatini davom ettirgan shoir, keyinchalik Bo'ynoqdagi texnikumida o'quvchilariga ta'lim - tarbiya beradi. Ming afsuski, 1927-yil

aksilinqilobiy taʼshkilot aʼzosi sifatida qamoqqa olinib, bir yildan keyin 1928-yilning fevralida Toshkentga surgin qilinadi. Toshkent Maqsud Shayxzodani oʻz farzandidek qabul qilib, bagʻrini keng ochdi. Boshiga kulfat kelgan ijodkorni, bu ishlar sira tashvishlantirmadi, maqsadi oldida tik turgan, bel bogʻlagan Shayxzoda Toshkentda turli gazeta – jurnallarda ishlaydi. Jumladan, 1935-1938-yillarda Oʻzbekiston Fanlar komiteti qoshidagi til va adabiyot institutida ilmiy hodim, 1938-yil umrining oxirigacha Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika institutida oʻzbek mumtoz adabiyoti kafedrasida dosent vazifasida faoliyat yuritib boradi. Toshkent shoirga ajoyib hayotni bagʻishlagan edi. U Toshkentda yashab, Jaloliddin Manguberdi, Mirzo Ulugʻbek, Alisher Navoiy va oʻzbek millatiga mansub buyuk siymolarni oʻrganib, ularning hayotini, qilgan mehnatlarini qalamda tebratib, oʻquvchilar qalbiga singdira boshladi. Adibning xotirasi shu darajada kuchli ediki, qiynalmasdan oʻzbek tilini oʻrganib, ravon, aniq gapira olgan edi. Yozuvchining ilk sheʼriy toʻplami esa, 1933-yilda “Loyiq soqchi” shundan keyin adibning bir qancha, “Oʻnta sheʼr”, “Undoshlarim”, “Uchinchi kitob”, “Jumhuriyot”, “Oʻn ikki”, “Yangi devon”, “Savlov qoʻshiq-lari”, va boshqa sheʼriy toʻplamlari nashr etilgan. Oʻzbek mumtoz va zamonaviy sheʼriyatining tili va uslubini egallagani sayin uning sheʼrlarida oʻzbekona musiqiy ravonlik kuchaya bordi. Serqirra ijodkor voqelikka faol munosabatda boʻlishga intilib, xalq va mamlakat hayotida roʻy bergan muhim voqealarni tasvirlashga, mehnat va kurash qahramonlari obrazini yaratishga alohida eʼtibor berdi. U shu maqsadda doston janriga qoʻl urib, “Toshkentnoma”, “Iskandar Zulqarnayn”, “Oqsoqol”, “Jenya”, “Ovchi qissasi”, “Oʻrtoq” singari lirik asarlar yozdi. Bu asarlar butun ertakiy voqealar sifatida bolalarning qiziqishini uygʻotgani rost.

XX asrning yosh jurnalisti, tarjimon Maqsud Shayxzoda jahon adabiyotida ham oʻzining qobiliyatini koʻrsatdi. Bizga maʼlum boʻlgan ingliz shoiri Shekspirning “Hamlet” tragediyasini oʻzbek tiliga tarjuma qildi. U oʻzini teatr borasida ham koʻrsatdi, masalan Tolstoy, Pushkin, Lermontov, Turgenov, Gyoto, Mark Tvin, Shekspir singari aql, idrok, nafosat xazinalari sifatida oʻzbek teatriga kirib keldi. Shu tarixiga shoirimiz tarixni ham tashlab qoʻymadi, uni gavdalantirishga bel bogʻladi. Jumladan, “Jaloliddin Manguberdi”, “Mirzo Ulugʻbek”, “Ulugʻbek yulduzi”, “Alpomish” kabi asarlarni yaaratdi. Bu asarlar oʻquvchini kitobga bogʻlab qoʻyardi, ayniqsa har bir satridagi beqiyos mehr, tinimsiz mehnat, vatanparlik tuygʻusi, qahromohlik insonni oʻziga jalb qiladi. Ijodkor tarixiy mavzuda qalam tebratar ekan, bugungi kun uchun dolzarb ahamiyatga, maʼnaviy va falsafiy qimmatga ega asarlar yaratishi lozimdir. Ayniqsa Mirzo Ulugʻbek drammasida, Ulugʻbekning illm-fan uchun fidoiyligi, jasorati va avlodlar uchun bebaho xazina ekanligini aytib oʻtishi bu bizni yana bir bor faqrlantiradi.

Vasiyatim, vasiyatim! Kim ham eshitgay,
Mul-kim yoʻqki, birovlarga meros qoldirsam,

Xazinam yo‘q birovni boyitib qo‘ysam.
Merosimdir kitoblarim va jadvallarim.
Bir meroski, zamon uni mahv etolmaydi,
Bir meroski, bahra topar undan yer yuzi...

Ulug‘bekning vasiyati – Shayxzodaning vasiyati. Shayxzoda bizga zamon mahv etolmaydigan meros qoldirdi. Inson asarlari, qoldirgan kitoblari bizni harakatga undaydi. Insondan mablag‘ emas, katta boylik bo‘lmish yaxshilik qoladi. Buyuk siymolarimizning boyligi bu bizlarga qoldirib ketgan nasihatlar, adabiy meroslari va kitoblaridir.

XULOSA. O‘rnida shuni ta‘kidlab o‘tmoqchimanki, agar biz avlodlar buyuk allomalarimizning ilmlarini yuksak darajada Maqsud Shayxzodadek qadrlaganimizda, O‘zbekiston xalqi dunyoda yetakchi o‘rinda turardi. Masalan biz ibn Sinodek harakat qilganimizda tibbiyot borasida Rossiya emas, biz birinchi o‘rinda turardik. Alisher Navoiydek harakat qilganimizda biz ingliz tilini emas, ular bizning o‘zbek va turkiy tilimizni o‘rganishar edi. Amir Temurdek harakat qilganimizda esa Amerika yoki Rossiya emas, bizning armiyamiz birinchi o‘rinda turardi. Al-Xorazmiydek harakat qilganimizda Nyuton yoki boshqa bir olim emas, biz fizik qonunlarni yaratardik va texnika borasida biz ularnikini emas, ular bizlarnikini foydalanishar edi.

Maqsud Shayxzoda ana shu qadryatlar, vatanparvarlikni, mehnatdan to‘qtamaslikni, buyuk maqsadlari orqasidan quvishni o‘rgatadi. Inson oldiga maqsad qo‘ydimi, unga qarab talpinishi va maqsadlari yo‘lida qanday sinovlar tursa ham oyoqda tik turishni va yengilmagan inson g‘olibligini ta‘kidlab o‘tadi. Shuning uchun ham unung asarlarini o‘qigan odam kitob ichiga, sahifalariga bog‘lanib qoladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Yusuf Shomansur. Shayxzoda-bunyodkor shoir, T 1972;
2. G‘afurov I. O‘rtoq shoir. Maqsud Shayxzoda ijodiyoti, T 1975;
3. Zakirov M. Maqsud Shayxzoda. Adabiy tanqidiy ocherk, T 1969;
4. Karimov N. “XX asr o‘zbek adabiyoti manzaralari” (Birinchi kitob). T O‘zbekiston, 2008-536;
5. Quronov Dilmurod. “Adabiyot nazariya asoslari”. Toshkent-2018. 248-b.
6. <https://uz.wikipedia.org/wiki/Shayxzoda>